

«**LA SEGONA CRISI**». Ressenya de Vicenç Pagès Jordà sobre *El temps és un cabró*, de Jennifer Egan, per a la revista *L'Avenç*

L'últim premi Pulitzer, una aproximació femenina a la «crisi dels quaranta» amb el rock com a rerefons.

Podem dividir en tantes etapes com vulguem els anys que ens duen del naixement a la mort, però no podem evitar dues transicions. La primera s'esdevé quan notem que estem deixant de ser nens: la segona, quan ens adonem que mai més no serem joves. Totes dues havien estat percebudes tradicionalment com a etapes naturals, potser desitjables, ja que madurar equivalia a desenvolupar les pròpies capacitats. Des de mitjan segle xx, però, procurem endarrerir tant com sigui possible aquestes transicions, que s'han tornat problemàtiques fins al punt que trobem procedent anomenar-les *crisis*. La primera està situada en l'adolescència, però es pot allargassar fins ben entrada la joventut. Darrerament s'anomena «síndrome de Peter Pan»: acostumats a la sobreprotecció familiar, a la dependència i, doncs, a la irresponsabilitat, ens neguem a superar la còmoda etapa de la infantesa. La segona transició rep el nom familiar de «crisi dels quaranta», tot i que pot sobrevenir en la dècada anterior o —cada vegada més sovint— després. El cos no respon com abans, els records guanyen espai i a l'últim s'instal·la la sensació que s'ha acabat una etapa i que la següent no serà pas millor. Les dues crisis tenen en comú una certa reinvençió, una adaptació inevitable a uns materials nous, a uns espais desconeguts. La primera crisi va ser plasmada amb encert a l'últim capítol de *Les aventures de Tom Sawyer*, i en el cinema ha generat un bon nombre de remakes d'*A rebel without a cause*, el film que fixa amb precisió la iconografia del jove solitari, orgullós i sensible. La segona crisi pot prendre la forma del *retour d'âge* narrat en obres com *Mort a Venècia*, i que s'ha popularitzat en pel·lícules com *American beauty* o *Nowhere road*. Jennifer Egan (Chicago, 1962) presenta a *El temps és un cabró* (traduïda al català per Carles Miró) una aproximació femenina a aquest fenomen.

El tercer capítol del llibre retrata una escena de finals dels anys setanta que fa pensar en el costumisme nocturn que va consagrar Bret Easton Ellis. La diferència és que ara l'escena funciona com un flashback útil per conèixer el passat d'alguns personatges, i no pas com una mera picada d'ullet hiperrealista. És un model narratiu conegut, que ara se sotmet a una trama sòlida. Heus aquí el mèrit de Jennifer Egan: ser capaç de construir petits mons gairebé autònoms amb un estil diferenciat, escenes narrades amb la meticulositat dels grans contistes i que s'enllacen harmoniosament per formar una trama ambiciosa.

El temps és un cabró s'obre amb la breu aventura sentimental d'una noia cleptòmana i un passant d'advocat a la Nova York dels nostres dies. Es coneixen en un bar i acaben a casa d'ella. En el segon capítol, descobrim que la noia treballa per al productor discogràfic Bennie Salazar, i els acompanyem a una sessió de gravació. En el tercer capítol, però, retrocedim a 1979 per contemplar la vitalitat del jove Bennie Salazar i els seus amics. Una de les noies té un amant, anomenat Lou, que li dobla l'edat i que apareix en el capítol següent, ara en un safari de l'any 1973. En altres paraules, hem llegit cent pàgines i encara no estem segurs del que estem llegint. És una novel·la coral? En cas que tingui un protagonista, qui és?

L'horitzó d'expectatives comença a contreure's en el capítol següent, quan veiem com el tal Lou agonitza. Som el 1993, i naturalment tots els personatges han crescut, tot i que no sempre en la direcció correcta. Aquesta primera part del llibre acaba amb la recuperació d'un altre amic de joventut de Bennie Salazar, actualment convertit —per dir-ho en poques paraules— en una desferra humana.

La poètica del PowerPoint.

És lícit esperar, llavors, que a la segona part continuarem avançant i retrocedint en el temps seguint el rastre d'alguns dels personatges. Doncs no és el cas. La missió d'un

novel·lista no és seguir el curs previsible, ni tampoc canviar de rumb de manera brusca, sinó conduir-nos a un terreny imprevist i tanmateix versemblant. A la segona part del llibre, Jennifer Egan ens presenta Bennie Salazar al segle XXI, feliçment casat i residint en un barri de categoria. La seva dona no és gaire rellevant en la novel·la, però sí que ho són dos personatges relacionats amb ella: el seu germà Jules i Doll, la dona per a qui treballa, que protagonitzarà el capítol següent i que qüestionarà el nostre llindar de credulitat: viatjarem a una dictadura, coneixerem un dictador desitjós de netejar la seva imatge, i l'actriu encarregada de fer-ho.

Encara ens queden unes quantes sorpreses, però després de l'escena del dictador sense escrúpols estem preparats per a qualsevol cosa. Val la pena desvelar, això sí, que en el tram final reapareix l'antiga secretària de Bennie Salazar, ara convertida en mare de família. És llavors quan arribem al capítol més atractiu del llibre, que proposa una nova manera de narrar, una possibilitat de desenvolupar la literatura d'una manera no lineal. A partir dels recursos infogràfics que s'utilitzen a l'escola com a eines d'aprenentatge, accedim als pensaments d'un infant que no s'expressa amb oracions sinó amb mapes conceptuals, gràfics i esquemes: la poètica del PowerPoint.

Si Jennifer Egan és una bona escriptora no és només per la manera de narrar, sinó per la capacitat de sorprendre'ns amb el que els gestors anomenen «els continguts». El capítol infogràfic, per exemple, ens introdueix en els recolzes d'una família, i alhora explora una zona de coneixement poc habitual: la configuració de les pauses en el rock, és a dir, aquells segons que interrompen una cançó abans de reprendre-la. Un altre dels capítols reproduïx un reportatge amb comentaris al peu escrits anys després pel mateix periodista. Semblantment, les últimes pàgines es poden llegir com una introducció a les formes de publicitat del futur.

Títols de cançó.

Potser totes les novel·les parlen del pas del temps, però aquesta ho fa d'una manera més conscient que la majoria. En altres paraules: som davant una novel·la de records. «Eren joves i forts i tenien sort, ¿per què havien de patir? Si no els agradava com sortia una cosa, podien fer-se enrere i tornar a començar.» Què és un safari sinó un esdeveniment dissenyat per ser recordat? Davant la mort, tanmateix, el record pot convertir-se en un dolor físic. O bé pot convertir-se en un paper arrugat a la cartera que un dia es desfà en mans d'un estrany.

Que una empresa discogràfica formi part dels escenaris de la novel·la és una troballa per aprofundir en el pas del temps, i no només perquè les cançons són les magdalenes de Proust més populars. Quan la música s'ha estandarditzat i domesticat, les velles gravacions en low-fi serveixen per recordar una puresa llunyana. Al final del llibre, l'única música que pot arribar al jovent del futur és la que canta una vella glòria: com més se li trenca la veu, més convincent resulta. Una escena agre dolça propiciada per la música: quan Bennie Salazar esbossa una llista dels seus records, un personatge ho conon amb títols de cançó.

Jennifer Egan ha treballat com a periodista i ha publicat contes i novel·les que fins ara no han estat traduïts. Amb *El temps és un cabró* (el títol original és *A Visit from the Goon Squad*) ha obtingut el reconeixement de lectors i crítica, i també premis com el Pulitzer i el Los Angeles Times Book Prize. En alguna entrevista, ha apuntat que la manera com el llibre es desplega pot recordar la navegació per internet. Potser aquesta és la clau: aprofitar els recursos contemporanis sense oblidar els ensenyaments de les novel·les del segle XIX.